ANTON MANZ VON MARIENSEE (1757–1830), ÎNTEMEIETOR AL MINERITULUI MODERN ÎN BUCOVINA

OVIDIU BÂTĂ

Anton Manz von Mariensee (1757–1830), Begründer des modernen Bergbauwesens in der Bukowina

(*Zusammenfassung*)

Der Montanindustrieller Anton Manz von Mariensee, der als Begründer des modernen Bergbauwesens in der Bukowina betrachtet ist, kam in die Provinz im Jahre 1796 und kaufte gegen eine Summe von 24 000 fl. die Lager, Grubenbetriebe und Eisenhämmer in Jakobeny, die früher der lokalen, 1782 gegründeten und 1795 in finanzielle Schwierigkeiten geratenen Gewerkschaft zur Ausbeutung mineralischer Bodenschätze gehörten. Anton Manz begann seine Tätigkeit im Bereich der Erzgewinnung und -verarbeitung, indem er in verschiedenen Gebieten der Bukowina Schürfungen machen, neue Bergwerke errichten, Hochöfen und Eisenhämmer bauen liess. Er brachte ganze Familien von Bergleuten aus der Zips, liess ihnen Häusern bauen und gründete neue Ansiedlungen in dem Norden der Bukowina (Mariensee, Luisenthal, Eisenau, Freudenthal, Russ pe Boul u.a.). In den Eisenwerken von Jakobeny, Pozoritta, Eisenau wurden Stangen- und Bandeisen, Kupferplatten, Zeugwaren u. a. erzeugt. Im Sinne des aufgeklärten Josephinismus handelnd, versuchte er einige soziale Probleme seiner Arbeiter zu lösen und zwar bot er den Bergleuten und ihren Nachfolgern Renten und andere finanzielle Mittel an. Er wurde mit hohen österreichischen Orden ausgezeichnet. Sein Rücktritt aus der öffentlichen Tätigkeit geschah 1827, als er seinem Neffen, Vinzenz Manz von Mariensee (1800–1865) durch Testament sein ganzes Vermögen überliess.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Anton Manz von Mariensee, Montanindustrieller, Bergbau, Erzverhüttung, Ansiedlung, Zips, Jakobeny, Krlibaba, Pozoritta, Eisenau, Eisenwerke, aufgeklärter Josephinismus.

Anton Manz von Mariensee, considerat pionier şi fondator al ramurii mineritului modern în Bucovina, este cel căruia i se datorează şi înfiinţarea de

---

Traducere: Ştefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXIV**, *2* (49), p. – , Rădăuți – Bucureşti, 2017

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

colonii germane în sudul Bucovinei, colonii în care s-au stabilit mineri germani din Zips şi Boemia.

Tatăl său, Franz Anton Manz – născut în 1726, în Olmütz, Moravia –, a fost soldat austriac, apoi ofițer în Regimentul de Infanterie Königsegger. Şi-a încheiat cariera militară în grad de căpitan la Depozitul de echipamente din Cremona, Italia. La 14 iunie 1786, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de serviciu credincios în cadrul armatei imperiale, i s-a conferit titlul nobiliar austriac „von Mariensee”[1].

Franz Anton Manz a fost căsătorit cu Anna de Vorinic, din căsătorie rezultând un fiu, născut la Mantua (Lombardia) – oraş în care era încartiruit Regimentul Königsegger –, la 22 februarie 1757, botezat Anton, cel care mai târziu avea să devină marele industriaş minier.

Despre tinerețea lui Anton Manz nu există multe informații. Se pare că a urmat cursurile Academiei Miniere (*Berg-Akademie*) din Schemnitz (Banská Štiavnica), unde a dobândit o pregătire temeinică, apoi experiență practică în exploatarea minereurilor în Steiermark (Stiria), fapt care ar explica excelentele sale cunoştințe în domeniul minier de mai târziu.

ANTON RITTER MANTZ VON MARIENSEE
Cavaler al Ordinului Imperial „Leopold”,
proprietar de mine şi uzine metalurgice în Bucovina
Sursa: www.bildarchivaustria.at

[1] Erich Prokopowitsch, *Zum 130. Todestag des Gewerken Anton Manz von Mariensee*, în „Der Südostdeutsche”, München, 11. Jahrgang, Nr. 18, September 1960, p. 5.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

Anton Manz von Mariensee a venit în Bucovina în anul 1796 (respectiv acum 221 de ani), când, cu sprijinul autorităților habsburgice, a achiziționat, la 20 iulie 1796, în schimbul sumei de 24 000 de guldeni/florini[2], dreptul de exploatare a minereurilor din sudul Bucovinei, respectiv terenurile şi exploatările miniere, precum şi instalațiile metalurgice din Iacobeni, adică un cuptor („Lisbet") primitiv de topit fierul şi două ateliere de prelucrare a fontei[3]. Aceste bunuri au aparținut Societății de Exploatare înființate în anul 1782, prin asocierea unor „notabilități" ale provinciei – civili şi militari, funcționari de stat, oameni avuți etc. –, cu scopul de a exploata zăcămintele puse în evidență de Comisia de Explorare Geologică a Bucovinei (*K. k. Schurfcommission zur geologischen Durchforschung der Bukowina*), comisie constituită de Administrația militară a provinciei în anul 1779. Administrată de persoane necalificate, Societatea a întâmpinat greutăți în exploatare, a intrat în colaps financiar şi s-a desființat, în anul 1795.

Anton Manz a adus şi colonizat, la Iacobeni şi în împrejurimi, 40 de familii de mineri şi muncitori metalurgişti din comitatul Scepus (Zips), din Ungaria de Nord, pentru care a construit case, a reuşit să reorganizeze şi să reconstruiască vechile instalațiile din temelii – cu sprijin financiar de la sora sa, Franziska von Eyb, a construit, în 1802, un nou furnal, „Margareta", două afânătoare de minereu, patru ateliere de prelucrare a fontei[4] –, aşa încât întreprinderea să devină o afacere profitabilă. Pe lângă instalațiile industriale, Anton Manz a construit, în Iacobeni, locuințe pentru mineri, un magazin de alimente (Magazinul Alb), o clădire a Administrației minelor, o turnătorie, ulterior şi o uzină hidroelectrică.

Pentru întreprinderile sale din Iacobeni şi, ulterior, Pojorâta, Anton Manz avea nevoie de minereu de fier pe care intenționa să-l exploateze din Maramureş şi din Bucovina, în principal. În atenția lui erau domeniile Borşa, Moina şi zona Bretila din Maramureş; zona Rusaia, din Transilvania; Domeniul Rădăuți (Cârlibaba, Iedu); moşia Arşița, în Iacobeni, la Şerba şi Tolova; Domeniul Câmpulung – satele Fundu Moldovei, Colacu, Valea Stânei, Dadu, Orata, Sadova, Măgura, Vama, Paltin; zona Iacobeni – satul Vatra Dornei (Dealu Negru), satul Şaru Dornei, Pietrele Arse, Tarnița; moşia Iablonow din satul Mişin, districtul Kolomea, Galiția[5]. În Kolomea a fost proprietar de mine de cărbune (1820).

Pentru fabrica din Cârlibaba intenționa să caute argint, plumb şi cupru pe Domeniul Borşa, pe Domeniul Rădăuți (în Iedu-Cârlibaba), pe moşia Humor (în

[2] Theodor Naske, *Manganerz-Bergbau in der Bukowina*, în „Stahl und Eisen. Zeitschrift für das deutsche Eisenhüttenwesen", Düsseldorf, 28. Jahrgang, Nr. 16, 15. April 1908, p. 543.

[3] Oskar Hadbawnik, *Die Zipser in der Bukowina. Anfang, Aufbau und Ende ihres buchenländischen Bergbaues in den Nordkarpaten*, Augsburg, Landsmannschaft der Buchenland-deutschen (Bukowina) e. V., 1992, p. 60.

[4] *Ibidem*, p. 61.

[5] *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I. in die Bukowina (1817 und 1823)* în Rudolf Wagner, *Vom Moldauwappen zum Doppeladler: ausgewählte Beiträge zur Geschichte der Bukowina. Festgabe zu seinem 80. Geburgstag*, Hrsg. i. A. Von Paula Tiefenthaler und Adolf Armbruster, Augsburg, Hofmann Verlag GmbH, 1991, p. 489.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

Tarnița, satul Ostra). În atelierele de la Pojorâta urma să se topească argintul şi plumbul de la Mariensee-Cârlibaba şi de la Borşa, iar fierul urma să fie topit şi prelucrat o parte la Borşa, o parte la Iacobeni[6].

În anul 1797, comisarul minier (*Bergkommissar*) Johann Méheş von Viski – angajat al lui Anton Manz, ulterior director al întreprinderilor (*Werksdirektor*) –, a descoperit, pe versantul sud-estic al Muntelui Fluturica, de la Cârlibaba, un zăcământ de galenă argentiferă. Manz a adus şi aici 22 de familii de mineri – dintre cele 40 de familii aduse inițial la Iacobeni – din Zips (*Gründenerland*) şi a pus bazele coloniei miniere Mariensee-Cârlibaba (1797).

Cârlibaba-Mariensee, Muntele Fluturica
Sursa: *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. 20. Bukowina*, Wien 1889, p. 43.

După confirmarea existenței în zonă a diferitor zăcăminte minerale, Anton Manz şi-a extins activitatea minieră. Începând din anul 1800, a concesionat terenuri şi a deschis mine pentru exploatarea minereului de fier la Colacu, Rusaia (magnetit), Gărgălău, Valea Stânei (limonit), Şaru Dornei (mangan), Pârâul Cailor, Pojorâta şi Eisenau, a început exploatarea galenei argentifere de la Cârlibaba-Mariensee, a cuprului de la Colacu.

În scopul întemeierii de colonii noi, Anton Manz a obținut, din partea Direcției Bunurilor Statului, terenurile de la Poiana Izvoru Hurghiş (pe Valea Moldovei) şi Muntele Runcul Fusa (pe Valea Moldoviței)[7].

În anul 1805, Johann von Méheş (*k. k. Schürfkommissär*) a reuşit să descopere pe Dealu Negru, mai jos de Fundu Moldovei, un zăcământ de pirită cupriferă compactă – numit Sf. Treime (*Dreifaltigkeit*) –, cantonat în şisturi

[6] *Ibidem*.

[7] Oskar Hadbawnik, *op. cit.*, p. 62.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

cloritoase, cu o grosime de 1,5–2 m, care se întindea până la Cârlibaba, în Valea Bistriţei Aurii. Pentru exploatarea acestui zăcământ, au fost aduşi colonişti minieri şi au fost înfiinţate coloniile Pojorâta (1805) şi Luisenthal (1805–1806)[8]. În Pojorâta, s-a construit un furnal, împreună cu instalaţiile necesare, pentru ca minereul de cupru să fie prăjit şi topit la faţa locului.

În anii 1807 şi 1808, Anton Manz a construit, în Eisenau-Prisaca Dornei, şase ciocane de forjă pentru prelucrat fierul, în anul 1809 două ciocane în Ruşii/Rus pe Boul, instalaţii pentru care aduce muncitori calificaţi din Zips[9]. Atelierele de la Ruşii pe Boul, Freudenthal şi Eisenau au fost alimentate cu fier brut – transportat cu căruţele peste Pasul Mestecăniş – de la fierăria din Iacobeni, din care se făceau bare, şine şi plăci de fier.

În anul 1814, Anton Manz a construit, în Iacobeni, un al teilea furnal, „Josef", după acelaşi model primitiv ca cel din 1782 – „Lisbet" –, precum şi un atelier mare cu două ciocane, în timp ce, în aceeaşi perioadă, în vest, furnalele de acelaşi tip erau scoase din uz.

Nevoia crescută de energie trebuia acoperită cu lemnul pădurilor din jur, astfel că, tot în această perioadă, Manz a construit drumuri, iar la Bila şi Şesuri, pe cursul superior al Bistriţei Aurii, două ecluze, trimiţând lemnul necesar cuptoarelor de topire, cu plutele, până la Iacobeni[10]. Fabrica de la Iacobeni avea produse cu „cea mai bună trecere sau vânzare în Moldova"[11] şi formase deja un „milioner" (vezi *Anexa*).

La nivelul anului 1816, producţia industrială a întreprinderilor Manz consta din: 59 888 ctr. (ctr./Ztr.=50 kg) fier (obţinut din minereu de fier şi din magnetit); 9 484 ctr. plumb şi minereu de plumb; 1 533 ctr. minereu granular; 7 968 ctr. fontă brută; 1 109 ctr. fontă tuci; 5 188 ctr. bare de fier; 4 629 de lopeţi; 4 444 de sape pentru porumb; 231 ctr. unelte agricole; 71 000 de cuie mari; 171 000 de cuie mici; 1 050 ctr. plumb moale; 1 068 ctr. litargă/oxid de plumb roşu; 1 100 Mark (Mark=0,281 kg) de argint fin; 804 ctr. diferite tipuri de cărbune. Toată această producţie se ridica la valoarea de 437 740 de florini[12].

În anul 1817, în întreprinderile lui Manz lucrau 440 de muncitori, respectiv: 231 în fabrica din Iacobeni, 126 în fabrica din Cârlibaba, 67 în fabrica din Eisenau, 11 în fierăria din Moldoviţa, 15 în minele din Borşa[13].

În anul 1820, zăcământul de la Dealu Negru a fost secţionat de o falie, produsă probabil în urma unei alunecări de teren, fapt care a pus la îndoială rentabilitatea viitoare a afacerii şi, astfel, i s-a dat posibilitatea lui Anton Manz să

[8] Colonia a primit numele de Luisental în onoarea prinţesei Marie-Louise de Habsburg, fiica lui Francisc I, viitoarea soţie a lui Napoleon I.

[9] Oskar Hadbawnik, *op. cit.*, p. 62.

[10] *Ibidem*, p. 67.

[11] Dumitru Vitcu, *Precursori ai modernizării societăţii româneşti: Carol Mihalic de Hodocin*, Iaşi, Editura Junimea, 2015, p. 131.

[12] *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I.*..., p. 489–490.

[13] *Ibidem*, p. 490.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

cumpere de la stat întregul ansamblu de mine şi ateliere, în baza Hotărârii imperiale din 20 aprilie 1820, în schimbul sumei de 27 000 de guldeni[14].

Cu ajutorul directorului Johann von Méheş, Anton Manz a reuşit să redeschidă zăcământul şi să extindă lucrările de exploatare, aşa încât producţia de cupru pur a crescut de la 600 la 2 400 de chintale. Această mină i-a adus lui Anton Manz, precum şi succesorului său, Vinzenz Manz, până în anul 1854, un profit mediu brut anual de 50 000 de guldeni[15].

Anton Manz şi-a concentrat atenţia apoi asupra uzinei de la Iacobeni şi a folosit profitul obţinut la Cârlibaba şi, ulterior, la Pojorâta, la extinderea acestei uzine, mărind-o şi construind locuinţe pentru funcţionari. În cele din urmă, în anul 1823, a început construcţia unui palat, în stil clasic, pe care el îl numea „Palatul-reşedinţă" – *sein Wohn-Palee* – şi cu care, potrivit declaraţiilor sale, urma să-şi încheie activitatea de constructor în Bucovina[16].

La 4 aprilie 1821, Anton Manz a cumpărat de la stat mina de cupru de la Pojorâta – cu galeriile Peta şi Runcu – şi Luisenthal şi a deschis patru galerii noi – Ana, Rudolf, Amalia şi Cristi Himmelfahrt. Astfel, prin extinderea activităţii de minerit, Manz le-a oferit angajaţilor săi un venit şi un trai sigur.

Întreprinderile miniere Manz au atins punctul maxim de dezvoltare economică în deceniul al treilea al secolului al XIX-lea.

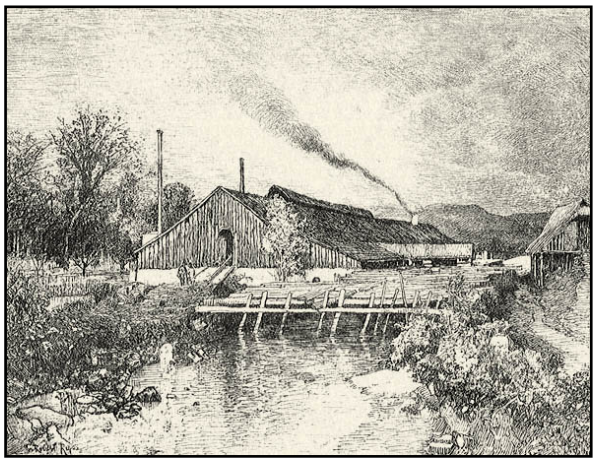
Grija faţă de situaţia socială a muncitorilor şi angajaţilor firmei sale, în spiritul iosefinismului, l-a determinat să sprijine construcţia, în apropierea atelierelor, de locuinţe, magazine, şcoli primare cu predare în limba germană pentru copiii minerilor, o capelă pentru minerii catolici şi evanghelici, la Cârlibaba, să asigure pensii şi ajutoare băneşti familiilor celor decedaţi, respectiv văduvelor şi orfanilor celor care au lucrat în folosul său.

În prima călătorie a împăratului Franz I (1792–1835) prin Bucovina – călătorie făcută între 1 şi 14 august 1817 –, acesta a trecut, în 12 august, şi prin colonia de la Eisenau-Prisaca Dornei. În jurnalul de călătorie, se consemna: „În bazinul Vama, care se întinde într-o vale îngustă, [se vede], la stânga, noul sat înfiinţat de Manz, cu case din lemn, construite în conformitate cu reglementările în vigoare şi locuite, în întregime, de către ţipseri. Există, de asemenea, o clădire mare, lungă, turnătoria lui Manz, dotată foarte frumos cu cinci ciocane cu burduf. Aici el face, din fierul de la Iacobeni, bare, şine de fier etc. Camera roţii adăposteşte o moară de apă. Deoarece râul Moldova nu îngheaţă, el lucrează fierul aici şi îl vinde în Bucovina şi Galiţia, dar nu atât de mult, conform declaraţiilor lui, încât să se lipsească de fierul importat. Turnătorii mai multe pot fi construite. Într-o casă cu un singur nivel este o cameră-şcoală, în care aproape treizeci de copii de

[14] Oskar Hadbawnik, *op. cit.*, p. 63.
[15] *Ibidem*.
[16] *Ibidem*.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

ambele sexe sunt învățați să citească şi să scrie”[17]. Turnătoria de la Eisenau a rămas principala sursă de venit a coloniştilor de aci până în anul 1870.

Fierăria din Prisaca Dornei-Eisenau
Sursa: *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. 20. Bukowina*, Wien 1889, p. 513.

O mare onoare i s-a făcut lui Anton Manz când, în timpul aceleiaşi călătorii, împăratul Franz I a vizitat Iacobenii şi împrejurimile şi a poposit, ca oaspete, în casa acestuia, timp de două zile. Împăratul a vizitat în detaliu întreprinderea şi chiar a intrat în minele de la Iacobeni şi a relatat amănunțit, în jurnalul de călătorie, această vizită, a lăudat priceperea lui Anton Manz, precum şi capacitatea sa organizatorică. Impresionat de realizările lui Anton Manz în Bucovina, împăratul i-a înmânat acestuia, la despărțire, Crucea de argint a Ordinului Imperial Leopoldin (*das Ritterkreuz des Leopoldordens*), ceea ce, pentru un reprezentant al vieții economice de atunci, era o înaltă distincție[18].

În anul 1827, la vârsta de 70 de ani, Anton Manz s-a retras din afacere, într-un moment când aceasta era foarte înfloritoare, şi i-a predat-o, în schimbul unei rente viagere, nepotului său, Vinzenz Manz von Mariensee (1800–1865), fiul fratelui său cu acelaşi nume – Vincenz Manz von Mariensee, ofițer, decedat la 25 octombrie 1827, în Transilvania –, pe care îl considera moştenitor al unei averi menite să-i ajute pe toți cei din jur.

Anton Manz s-a retras la Viena, în Seilerstätte. Verile şi le petrecea în renumita Staţiune Balneară Bad Ischl, din Salzkemmergut – localitate care i-a

[17] *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I. in die Bukowina*, p. 480.
[18] *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthums*, I. Theil, Wien, aus der k. k. Hof- und Staats-Aerial-Druckerey, 1826, p. 35; Erich Procopowitsch, *op. cit.*, p. 5.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

acordat titlul de „cetățean de onoare”[19] –, unde cumpărase, de la Franz Anton Graf Kolowrat, castelul Wolfsbüchl/Wolfshügel (azi Hrovat).

Şi-a dat obştescul sfârşit – se pare din cauza unui „atac nervos” (*Nervenschlag*)[20] – la 28 august 1830, în Bad Ischl, fiind înmormântat în cimitirul de aici, la 30 august 1830.

Nepotul şi moştenitorul său, Vinzenz Manz, i-a ridicat un monument funerar, realizat din marmură de Adneth, de peste doi metri înălțime, care se mai păstrează şi astăzi pe peretele sudic al Capelei Sebastian[21].

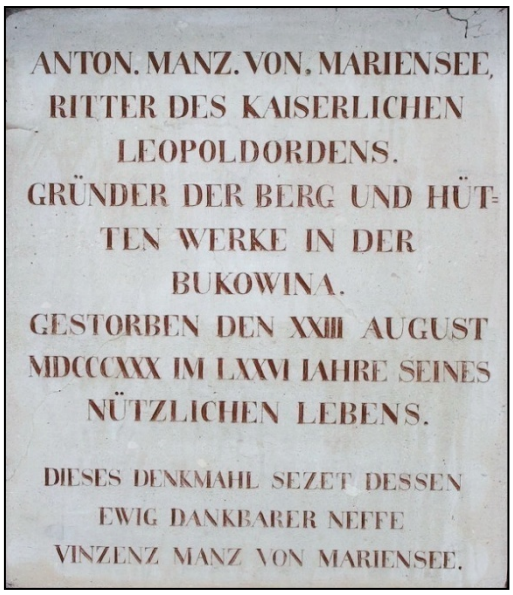

Monumentul funerar al lui Anton Manz von Mariensee
din cimitirul Stațiunii Balneare Bad Ischl, Salzkemmergut.
Sursa: https://anton-manz.zurerinnerung.at

Pe piatra funerară, flancată de două coloane stilizate, a fost inscripționat epitaful: „Anton Manz von Mariensee, cavaler al Ordinului Imperial «Leopold», fondator al uzinelor şi minelor din Bucovina, decedat la 28 august 1830, în anul al 73-lea al folositoarei sale vieți. Acest monument funerar a fost ridicat în semn de veşnică recunoştință de nepotul Vinzenz Manz von Mariensee”.

[19] Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 5.
[20] *Ibidem*.
[21] Cf. https://anton-manz.zurerinnerung.at (accesat: 10.07.2017).

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

Epitaful de pe piatra funerară
Sursa: https://anton-manz.zurerinnerung.at

Conform testamentului, datat Viena, 10 decembrie 1827 – testament ale cărui proceduri succesorale au fost efectuate de către Guvernul Landului Austriei Superioare, cu sediul la Linz[22] –, averea sa – despre care el spunea că „a fost dobândită prin hărnicie şi pricepere, pe căile cele mai legale şi cu bună-credinţă faţă de fiecare”[23] – a fost moştenită de nepotul său, Vinzenz Manz von Mariensee, care urma să preia, ca moştenire universală, toate uzinele, minele şi celelalte bunuri imobile, aceasta deoarece Anton Manz fusese căsătorit cu Josepha Edlen von Ebenau, cu care nu avusese copii şi de care se despărţise ulterior.

Testamentul său avea şi o serie de dispoziţii, prin care numeroase rude şi apropiaţi primeau sume considerabile de bani. Nu i-a uitat nici pe foştii săi colaboratori credincioşi din Bucovina. Astfel, copiilor directorului minelor, Johann von Méhes – decedat în 1827, la vârsta de 65 de ani –, le-a lăsat 20 000 de florini, iar supraveghetorului uzinei din Iacobeni, Seeling, suma de 4 000 de florini şi a dispus ca fiul acestuia să studieze la Academia Minieră din Schemnitz, pe cheltuiala fabricii.

De mare importanţă era punctul 14 din testament: „Fiecare funcţionar al uzinei şi al minelor mele, care în ultima lună octombrie [a anului] 1827 se mai afla în serviciul meu, precum şi funcţionarii pensionaţi de mine, femeile şi copiii

[22] Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 5.
[23] *Ibidem*.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

acestora vor primi valoarea lunară a salariilor şi pensiilor lor. De asemenea, fiecare persoană care, în octombrie 1827, se afla în serviciul meu – miner, muncitor, fierar, zidar, tâmplar, turnător şi alţii asemenea –, precum şi toţi angajaţii de la Administraţia din Iacobeni şi arendaşii, cei care fac aprovizionarea, văduvele şi copiii lor vor primi câte o alocaţie lunară sau ajutor lunar”[24].

Aceste dispoziţii testamentare demonstrează legătura profundă dintre Anton Manz şi angajaţii de la uzinele sale din Bucovina şi urmaşii acestora. Încă din timpul vieţii, minerii ţipseri îl numeau – aşa cum se constată din vechi scrisori şi petiţii –, pe bună dreptate, „tatăl care le asigura pâinea cea de toate zilele”[25].

Reiese, din acest fragment al testamentului, şi receptivitatea industriaşului Anton Manz faţă de nevoile şi statutul social al colaboratorilor săi, aspect care îl făcea să fie unic în rândul patronilor din acea vreme.

ANEXA

III. Contribuţii la cunoaşterea minelor din statele ereditare c. c.

1. Minele şi uzinele metalurgice de la Iacobeni şi Mariensee, de pe lângă mina de argint din Cârlibaba, în Bucovina

Uzina siderurgică de la Iacobeni, de lângă Bistriţa Aurie, produce în prezent, împreună cu atelierul metalurgic de la Vama, aflat la 6 mile distanţă [o milă austriacă = 7,585936 km; 45,5 km, n. n. – O. B.], cu ajutorul a două furnale, şapte cuptoare, un atelier de laminat tablă şi două ateliere de fabricare a uneltelor, plus un atelier de fabricat cuie, anual până la 10 000 cent. fier brut, 4 500–5 000 cent. bare de fier, 100–150 cent. tablă, 180–200 cent. unelte – precum: lopeţi, sape pentru vie, belciuge, zăvoare, cârlige, ciocane pentru cariere de piatră, pene pentru crăpat pietre, greble, obiecte metalice pentru mori, unelte pentru sticlărit şi arderea potasei, fierăstraie, nicovale, ciocane etc. – şi peste un milion de cuie.

Fierul produs aici este foarte căutat pentru ductilitatea şi tăria lui, iar obiectele făcute din acest fier sunt trimise până la Bucureşti şi Iaşi. Cele 17 mine de fier ce aparţin uzinei siderurgice amintite (14 dintre ele se află pe domeniile Câmpulung şi Ilişeşti în Bucovina, două în Comitatul Maramureşului şi una în Transilvania) sunt atât de bogate în fier, încât producţia anuală, eliminând dificultăţile inerente, a crescut exponenţial şi ar putea aproviziona din belşug întreaga Galiţie cu acest important produs.

[24] *Ibidem*.
[25] *Ibidem*.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)

Mina de plumb, care conține şi argint, de la Mariensee (lângă Cârlibaba) furnizează anual 650–800 mărci de Ag fin [o marcă vieneză = 0,281 kg, n. n. – O. B.], 700–900 cent. plumb şi 150–200 cent. oxid de plumb (pudră). Argintul obținut se trimite la Karlsburg [Alba Iulia], în Transilvania, la monetăria imperială.

Întregul personal de funcționari de la uzina metalurgică şi de la mina de plumb constă din 19 angajați. Personalul complet de lucru, inclusiv tăietorii de lemne, căruțaşii, plutaşii etc. se ridică la 800–1 000 de persoane.

Direcțiunea uzinei mai are în subordine un medic, un învățător, un profesor de muzică şi o moaşă.

Sursa: „Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat“, Wien, Nr. 41., Mittwoch, den 20. May 1812, p. 245–246.

BDD-A32786 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:00:00 UTC)